

1. Mönikord kositi ka võõrast, kas raha pärast või sellepärast, et teeb tublisti tööd. Kosjaõhtu oli neljapäeva õhtu.
2. Tuttavaks saadi külas kiigel või kirikus käies.
4. Vaadati ikka ka ilu peale.
5. Varanduslik seisukord oli ka oluline. Eriti pois-
test – tüdrukud vaatasid enam niisuguseid, kes olid jõu-
kamad.
6. Mõnel ehk tähendas armastus ka midagi, aga neid läks
muidu ka mehele. Juhtus ka nii, et poiss tuli ühte tütar-
t kosima, aga teine anti.
7. Poiss töi kingituseks tüdrukule mõne rätiku, see oli
enne kosjaskäiku juba. Saarlased käisid suurel maal tööl,
toodi suurelt maalt mõni rätik selle tarvis kaasa.
8. Mönikord kositi ka kaugemalt, tavalisemalt oma ümb-
ruskonnast.
10. Muhus juhtus küll, et paljud olid omavahel sugulased.
11. Vanemad pidid otsustama, ka kõlbab.
13. Mõisnikul ei olnud minu mälestuse ajal enam midagi
ütlemist abiellumise kohta.
14. Noorte abiellumist püüti takistada mõnikord majandus-
likkudel põhjustel. Kui oli väga vaene.

ACC. N:R M. 11653:32.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

15. Juhtus ka, et noori sunniti abielluma vastu nende enda tahtmist. See oli rumal komme Saaremaal, seda tuli küll ette. Mõnikord jälle vanemadk keelasid abiellumast. Kui peigmees läks kevadel suurele maale tööle, siis võeti pruut talusse suveks tööle, et sügisel saab mehele. Juhtus nii, et sügisel saadeti tüdruk minema, ei lastud abielluda. Seda tuli Saaremaal küll ette.

17. Kosjaõhtud olid neljapäeva või laupäeva õhtud. ~~Enne kosjajärgi viidi kosjajärgi~~ Esmaspäeval ja kolmapäeval ei käidud. Peigmehe seltsis oli isamees, viinad olid kaasas. Kui viinad vastu võeti, siis oli peigmees. Isamees rääkis naljakaid jutte.

19. Kinkide jagamisest kosjas ei tea.

20. Kosjaviina jagas isamees. Anti pruudile ja selle isale-emale. Isamees pakkus.

21. Abielu loeti laulatusest peale. Enne seda olid kiheldused (kihlused).

Seal, kus mina käisin, olid kahe otsaga pulmad. Uks minu sõbranna läks mehele, Mustjala kihelkonnas. See oli kahe otsaga pulm. Esiteks oli pruudi kodus, seal oli laulatus ka. Mina olin pruudi pulmaline. Pärast peigmees tuli oma pulmalistega pruudi koju. Öuevärav pandi ees kinni,

tehti igasugust kära. Uks tagus vastu plaati, karjusid. Värav oli kinni, et sisse ei saaks. Meestel olid ölgedest kübarad peas ja laastud peas. Peigmehe pulmalistel tuli värav lahti laulda. Hobused läksid peruks, jooksid käest metsa.

Peigmees ja pruut läksid ära peigmehe koju. Oli mure, et meie ei oskand küllalt hästi laulda. - Mindi pruuti tagasi nõudma. Siis oli pruut enda ära peitnud. Need olid pruudi pulmalised, kes tagasi läksid nõudma. Pruut oli peidus, läks akna kaudu välja. Kui taheti hakata peigmehe kodunt tagasi tulema, siis oli midagi kurja tehtud: vankri telg ära või midagi muud, rattad ohjadega kinni seotud.

26. Pruudi vanemad peigmehe kodus enne järele vaatamas ei käinud, oli ennem teada.

27. Kaasavara suurus oli ka enne kősja juba umbkaudselt teada, erilist kokkulepet ei olnud.

28. Valmistati veimevakka. Pruut käis enne pulmi kerjamas, korjas külas villu. Emanaine oli kaasas - mõni sugulane või tuttav, hea löuamees (igal juhul naine). Pikk villakott oli seljas, viina ja ninatubakat anti vastu. - Sugulastele ja pulmalistele tuli pruudil pulmas jagada kindaid sokke ja vöösid.

29. Kaasavara viidi peigmehe juurde vist enne laulatust. Kindlasti ei tea.

32. Pulmade ajal seoti pruudi koduvärav kinni, värav hoovi oli nööriaga kinni seotud. Uhe nõu peal oli plaat, sinna peale taoti ja tehti kära. ~~Pruudi koduväravil olid viinapudlid~~ Tõmmati löötsa, nagu oleksid sepad tööl. Hoovi peal olid naised vokkidega ja ketrasid villu, teised kraasisid. Värava juurest jooksid hobused metsa. Varem oli veel hullemat kära tehtud kui minu ajal. Mingit tasu ega viina nõudmist ei olnud.

Pärast pulmasööki oli laua pühkimine. Laud must! Pühiti ja selle juures pandi metallraha plaks ja plaks lauale.

37. Mõnikord pruut läks pärast pulmi vanematekoju. Lähemal ei tea.

38. Oli kahe otsaga pulm: pruudi kodus ja peigmehe kodus. Peiupulmalised läksid pruudi kodust ära öhtul ja viisid pruudi kaasa. Hommikul vara läksid pruudi pulmalised pruuti tagatse nõudma. Siis kestis pulm veel paar päeva. Viimane ots olid siis pulmalised kõik koos, esiteks olid kummagi pulmalised eraldi.

39. Pulma kutsuti sugulased, sõbrad, tuttavad. Pillimehed muidugi ka.

38. Pulmalised olid esialgu ka koos, sest tuldi koos kirikust pruudi koju. Kui peigmees öhtul pruudi ära viis, siis jäid pulmalised ajutiselt lahku. Teisel hommikul läksid pruudi pulmalised ka peigmehe koju - pruuti tagasi nõudma.

41. Mustjalas oli pulmas palju laulmist. Vastastikku pilkamist ei mäleta.

43. Pulmas lauldi ja mängiti palju. Tantsiti rongitant-su. Kui ma noor olin, siis seda tantsiti. Mustjala kõrg oli selle tantsu nimi.

46. Pulma viidi toitu kaasa.

47. Pruut korjas külas villu. Vt.eespool.

48. Raha anti laua pühkimise juures. Anti kopikaid, sest raha palju ei olnud, raha oli vähe.

49. Kirikust tulles oli võidukihutamine. Uhkuse pärast aeti teistest mööda. See oli pühade ajal ka.

50. Naistel olid tanud, tüdrukutel neid ei olnud. Mustjala suured mütsid. Need olid ainult naistel. Pulmas pandi noorikule tanu pähe. Ei mäleta, kes pani.

ACC. N:R

M. 11653:36.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Minu vanaema on rääkinud, et ennem tömmati. Pruut ja peigmees oli võõrad teineteisele. Peigmees vaatas, et see teeb hästi tööd. Peitis enda pöösa taha maja ligidal, kui pruut käis saunas, varastas tüdruku ära. Vanasti tüdrukud kartsid välja minna, et viiakse ära. Ratsahobustega tuldi järele. Tuliid väga kaugelt, viisid tüdruku ära.

Harilikult poiss ja tüdruk olid tuttavad. Ju nad külas ikka tuttavaks said, ühe küla inimesed.

Maarjapäe aeti tüdrukud laudi peale magama, seal poisid võisid vaadata. Ega lastega tüdrukuid polnud. Ehalkäimise kohta ei öeldud halba.

ACC. N:R M. 11653:37.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Otsiti, kes oli ilus. Küll ta tööd õpib.

Taheti neid tüdrukuid, kellel kõige suurem kaasavara.

Talupoisid võtsid talutütred. Suure koha poisid ei võtnud saunatütred. Vaenelaps võeti teine kord ka ilu pärast.

Kui olid mehele läind, ei tohtind rääkida, kas teda armastad või ei.

Enne kosja kingitusi ei olnud.

Võeti ka kaugemalt tüdrukuid, kui aga oli ilus ja rikkas.

Meie külal olid head ühendusteed, postmaantee käis ka mööda.

Palju küla elanikke olid omavahel sugulased. Minul oli sugulasi 7 talus.

Kellel miniija koju tuli, oli enne palju rääkimist, pidi vanematega läbi rääkima. Kui vanematele tüdruk ei

ACC. N:R **M.11653:38.**

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

mældinud, ei saanudki asja.

Sugulastel ega naabritel ei olnud midagi ütelda.

Minu ajal ei olnud mõisnikul enam võimu abiellumist takistada. Aga minu isa rääkis, et kaua tagasi olevat noorikud oidanud magama esimese öö mõisniku juures.

Kui vanemad kartsid, et ei sobi minijaga, tahtsid nad mõnikord niisugust abielu taksitada.

Oma kavatsustest rääkisid noored omavahel.

Kosja vahendajat kutsuti "kosilaseks". Poiss teatas tüdrukule aja, et siis tuleme. "Kosilane" pidi olema hea jutumees.. Nad tulid tüdruku vanematekoju ja rääkisid, et otsivad kodukana või lehmamullikat, kes on ära joosnud. Nende hobusel olid kuljused kaelas, nii et teadsid, et kosjad tulevad. Tüdruk jooksis eest ära. Kosilane ja peigmees ei võinud enne oma viinapudelit lahti võtta, kui pruut oli sidunud öues kirjud paelad ja tutid hobuse looga külge.

Hobune seoti alati akna ligidale, nii et toest võis näha.

Kui olid näha kirjud paelad hobuse looga küljes, läks peigmees välja ja tõi saanist viinapudeli. Seal oli ka leivakott, mis samuti tuppa toodi. "Kosilane" oli peigmehe sugulane või mõni oma küla mees, kellel jutt hästi sobis.

Samal ajal jagas pruut ka kingitusi. Ta teadis, kui palju inimesi oli peigmehe perekonnas. Isa-ema said särki, sukad, vöö ja kindad. Õdedele-vendadele saadeti sukad ja vöö, vendadele sukad ja sukapaelad. Kaugemalt sugulased enne pulmi midagi ei saanud.

Kosjaviin toodi tuppa, keedeti mune. "Kosilane" istus pruudi kõrva, peigmees oli teiselpool lauda. Isad-emad olid ka laua ümber.

ACC. N:R M. 11653:40.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kosjaviina anti igauhele maitseada. - Siis räägiti ka ära, kui palju tüdruk kaasavara saab. Harilikult oli see juba enne teada. Pruudi isa omalt poolt tahtis ka kinnitust, et tema tütar ei läheks orjaks oma uude kodusse.

Kõik see oli ainult suusõnal rääkimine. Kui vanematel oli suurem varandus pärandada, tehti kirjalik dokument.

Pruut ja peigmees loeti abielus olevateks, kui olid kirikus maha öeldud. Siis peigmees võis pruudi juurde magama minna.

Vanal ajal peeti kiriklikke talitusi tähtsaks, nii ka mahaütlemist. Pruudipöli kestis neli nädalat. Kui ei jõutud veimetega valmis, ka kuus nädalat. Kõik sugulased ja pulmalised said pulma aeg uued, mis tuli valmistada.

Kosilase tulekul tüdruk peitis enda ära. Isad-emad kutsusid välja.

ACC. N:R

M. 11653: 41.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kui ei tahetud kosilast vastu võtta, siis türdruk ei tulnud välja. Hobusele ri seotud tuttisid ega kosjavii-na ei väetud vastu. Läksid pika ninaga tagasi.

Poisi vanematekodus vaatamas ei käidud, oli juba va-rem teada. Aga pärast pulmi üks pühapäev söideti teisele poole ja teisele poole.

Enne kui pruut ära läks, oli palju tööd veimevaka valmistamisega.

Veimevakk viidi samal päeval kui pruut ise läks. Loo-mad mitte, aga kirstu-täis. Ajumees söitis ees, siis kärstumees.

Abiellumise puhul naised tegid eeltöö, aga kosja läks noormees "kosjaisaga", ühe mehega. Selliseid oli valla või suure küla peale üks, kelle abi peale loodeti. Selleks sobis mõni rändkaupmees või kaevusepp, kes inimesi kogu vallas tundis ja oli hea jutumees. Asi oli noortel omavahel juba enne otsustatud, ühel neljapäeva õhtul mindi kosja. Mindi tüdruku majja sisse ja öeldi: meil on õhvakene ära kadunud. Kosjaisal oli viinapudel taskus; kui kosjad vastu võeti, pakuti külalistele viina kõrvale toitu. Kui ei tahetud vastu võtta, siis anti märku, et ei maksa pudelit lagedale võtta. Ega sellest midagi välja ei tule. Tavaline kosjaisa jutt oli õhvakese otsimine, aga otsiti ka kana. Õhvakene öeldi olevat must, valge peaga. - Kosjas käidi kolm korda: kaks korda neljapäevaõhtuti ja kolmandal korral mindi kirikusse lugema. Mu isa on nii rääkinud. Viimast kosja kutsuti "suure viina". Viinapudel oli kosjaisa taskus, anti pruudile, tema isale ja kõikidele teistele. Tüdruk oli esialgu teises toas, kunagi ei olnud kohe vastas. Kosjas lepiti ka kokku kaasavara asjas, oli kauplemist, seeläpärast pidigi kolm korda käima.

Enne pulmi kudus pruut kindaid-sukki ja kangaid. Pulmas tuli palju kinkida. Sellespärast pidi ta laskma ka teistel kududa või kas pulmad edasi lükkama.

Kaasavarana saadud riided ja pulmakingid viidi kirstuga peigmehe koju pulmade ajal, lehm ja hobune aga pärast pulmi. Pulmad olid alati talve.

Kui kirikust tuldi, siis oli tee kinni pandud, puu oli riskti üle tee. Pulmalised, kes kirikus ei käinud, olid pulmamaja ligidal sel viisil tee sulgenud.

Nädal pärast pulmi käidi "peräjoogil" e. "peräpütül". Noorik oli siis juba teise pere inimene, 10-20 inimest oli koos, kõige ligemad sugulased.

Pulma viidi toitu kaasa: paar pätsi saia, võid, paar kana, sink, pool vasikat, pool lammast - kuidas kellelgi võimalust oli, ja selle järele, kui palju perest pulma minejaid oli. Pulma tuli ka kutsumata külalisi, neid nimetati vaadilised. Neid söögilauda ei kutsutud.

Enne lõppu, kui pulma hakkas juba laiali minema, tuli rahakorjamine. Pruut ja peigmees istusid laua taga - neile korjati - savikauss oli laual, valge rätik üle. Veinipudel oli laual, hakati veini ostma. Peigmees kallas veini klaasi ja pakkus pulmalistele, iga jooja pani selle eest raha kaussi. Iga pulmaline tahtis veini.

Laulatuselt tulles oli võidukihutamine. Noored peremehed, kel olid paremad hobused, kihutasid.

ACC. N:R M. 11653:44

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Enne kui pulmaseltskond pruudikodust peigmehe juurde hakkas minema, pandi noorikule tanu pähe. Kõige pealt oli pärjatantsimine: tehti suur ring, lauldi "Ilus haljas pruudi pärg". Oli ka teada järgmine pruutpaar - pruut pidi oma pärja ja peigmees oma mutsi andma järgmisele pruudile ja peigmehele. Pruudi ja peigmehe silmad olid seotud ja pimedast peast pidi pruut oma pärja ühe ringisoleva tüdruku pähe panema, niisamuti peigmees oma mutsi. Püüti ette lükata neid, kelledest võis tõepoolest loota peatset abiellumist.

Siis pandi pruut laua äärde istuma ja jumalasõna saatel pandi talle tanu pähe. Sellega oli ta nüüd naine. Noorik tõsteti tooli peal üles ja öeldi: Noh naised, võtke vastu!

13/19
Kosilast tagasi harilikult ei saadetud. Kui juhtus, et talle siiski pikka nina tehti, siis seda tasuti kätte, peeti meeles põlvest põlve. Kosilasel oli kaasas kosjaisa, tuldi pruudi koju, nagu otsiksid midagi - õhvakene või kana kadunud. Kosjaisal oli viinapudel taskus. Tüdruku kaasavara oli ette teada - näiteks oli tüdruku isa rääkinud: tüdruk saab kolm lehma, kummuti ja kapi, 100 rubla. Saja-rublane pruut minu lapsepõlves oli rikas pruut.

Pulmad peeti kahes kohas - pruudi pool ja peigmehe pool. Esiteks üks päev pruudi pool, siis läks kogu seltskond peigmehe poole. Pruudi kirst viidi ka ühes. Kirst võidi viia ka järgmisel päeval järele. Seal kestis pulmapidu veel paar päeva. Pulmad olid alati talvel.

Pulma ajaks pruut pidi kinkima mehe isale teki ja mehe emale kleidiriide. Meheemale sukad ja kindad. Peigmehele andis ta laulatusriided, peigmees ostis pruudile kleidiriide ja pruudi emale kingad. Kleidid ja saapad osteti Vörust.

Kui laulatuselt tuldi, siis oli tee kinni. Kodused külalised, kes kirikus ei olnud, olid seda teinud. Kes pruudi saanist maha tõstis, see sai kindad. Kui pruut esimest korda pärast kirikust tulekut maha astus, siis pandi kasukas jala alla, et noorik saaks pehme südamega.

13
Töketest püüti ka üle sõita. Mõnikord olid ka vööra küla inimesed teinud pulmalistele tee peale tõkke ette, läbilaskmise eest võeti "tolli". Öeldi peigmehele: "Näita passi!" Siis pidi andma neiel viinapud~~u~~eli." See pass on hea küll! Vaata sina ka!" Tee-sulgejad jõid viina ja siis võisid pulmalised edasi sõita.

Pulmas oli palju laulu, kaasitajad kiitsid nii pruuti või ~~muu~~ peigmehepoolsed kaasitajad peigmeest ja tema suguseltsi. Vastaspoole suguseltsi laideti. Laulud improviseeriti kohapeal.

Järgmisel pühapäeval pärast pulmi oli "peräjoogi", kus väiksem seltskond lähemaid sugulasi koos oli.

Peale kutsutud külaliste tuli pulma ka kutsumatun~~id~~id, nii-suguste kohta öeldi "kontjalg". Lauda neid ei kutsutud.

Noorpaarile korjati raha kausi sisse. Esimene rahapanija oli üks lähemalt sugulane, kes pani suurema summa, näit. 5 rubla. Kausi peal oli valge rätik, raha visati sinna kõvasti, nii et rätik oli auke täis. See oli elualustuse raha. Hilisemal ajal kingiti peigmehele raha ka viina ostmiseks.

Ringis mängiti pruudi pärg peast ära ja pandi tanu pähe. Siis oli ta naine. See oli emne pulmaliste minekut peigmehe juurde; "saksa-tanu" oli väike, lilledest, pisteti juuksenõeltega juus-tesse - seda maarahvas ei tunnustanud. "Maa-tanu" oli harilik rahvarõiva tanu.

15
ACC. N:R M. 11653: 47.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1. Pruut ja peigmees olid enne tuttavad. Mõni võttis naise küll päris kaugelt, aga enne kosjaminekut oli ikka tuttav.

2. Laulmas käisid ja pidudel ka said tuttavaks. Teise kihelkonna kirikus käidi ka. Kaugele just ei saanud, ei olnud liiklemisvahendeid.

4. Va/adati, kes on ilus, oskab tööd teha. Kes tööd müras teha.

5. Mõnes kohas vaadati ka, et kes jõukam. Nagu praegu-
gi. Kellel talukoht.

7. Kinke anti pulma ajal. See oli vaka jagamine.

8. Enamasti võeti naise oma kihelkonnast, aga kaugemalt ka. Minu vanaisa, kaks põlve tagasi, võttis üsna kaugelt. Käis seal kirikus.

10. Meie küla elanikest olid mitmed omavahel sugulased. Minu õde sai ka oma külast mehe. Lähikäimine oli vähem.

11. Vanematel oli peasõna ütelda laste abiellumise kohta. Siis kui kuulda ei võetud, oli vastik asi.

12. Sugulased ikka ütlesid ka oma arvamised pruudi või peigmehe kohta. Kui oli vigu. Vanakurat kulutav seitse paari pastlaid ära abielupaari vahel.

13. Varematel aegadel mõisniku vahelesegamist ei olnud abiellumiste puhul. Meie kantis, meie valdas es ole, roonu

vallad.

14. Takistada püüdsid vanemad siis, kui nähti, et väi või mini on liiga peenike, ei taha tööd teha.

15. Oli ka neid, kes sundisid lapse abielluma vastu tahtmist. Minu sugulaselgi. Oli suur talu, sunniti, et saaks koha peale.

17. Vaheltsobituse asja toimetasid eided. Need olid pool adivukaadid.

18. Kosjas oli kaasas esimees. Tema oli julgustaja, rääkis. Uksi ei olnud nii julge. See oli see ruuk. Viina võeti kaasa, ühel viis pudelit, teisel neli. Neljapäeva ja laupäeva-öhtuti käidi kosjas, kesknädal ja esmaspäev ei käidud. Hobusega. - Kinke es ole, kingitused anti ennem. Anti ainult viina: pruudile ja isale-emale ja öele anti üks pudel. Pruut pani oma viina ära. Pärast andis tuttavatele, kes midagi kinkisid - villu, raha.

21. Siis pühapäevadel öeldi kolm korda maha. Kel on midagi vastu rääkida, tehku aegsasti ja olgu pärast vait. Kolm pühapäeva järjestikku öeldi maha. Pruudipölv oli enne ka juba omavahel. Vanast ajast oli kauemini, kui mehed käisid mandril tööl. Kevadel tehti pruudiks, sügisel olid pulmad. Siis sügisel oli palju materjali koos, toitu ja muud.

25. Pruudi vanemate otsus oli juba varem teada.

26. Ka kummagi kodused olud olid varem teada.

27. Kaasavara anti, kuidas oli. Kuidas jõukust oli.

Anti tütrele mullikas ja lambad. Andis niisama, kondrahti küll ei tehtud. Mis andis, andis.

28. Enne pruudi lahkumist kooti vakka. Teise pere pulmalised said kingitusi.

29. Vakk (meil oli kummut) viidi enne pulmi ära. Peigmees viis üksinda, pruudi isa ja pere aitasid hobuse peale. See oli esimesel pulmaõhtul.

Pulmad olid kahe-otsaga. Laulatuselt viidi pruut esiteks pruudi enda koju tagasi. Esmaspäeval peigmees ja peigmehe pulmalised läksid pruudile järele. Aga esiteks olid eraldi - peigmehe pulmalised peigmehe kodus ja pruudi pulmalised pruudi kodus. Teisel päeval tulid pruudi pulmalised ka peigmehe juurde. Kaheotsaga pulmad olid lõbusamad, aga hilisemal ajal oli ka ühe otsaga pulmi.

32. Teede peal olid aiad. Nooredmehed tegid aedu ette, et saaks mokamärga. Viisid puid või kive tee peale ette. Tehti kahe küla vahele värav, seoti kinni. Ise jäid valvama, et mis juhtub. Siis nõuti õlut. Küsimist küll ei olnud,

oli juba muidugi teada. Saares oli hea ölu. Tökkeid tehti pimedas. Ka koduväravas oli tökkeid.

36. Vanal ajal pruut käis peiu kodu loomi söötmas. See oli veel sel ajal, kui ma väike olin.

37. Kui väga kauge ei olnud, siis pruut läks hiljem ka veel vanematekoju .

39. Pulma kutsuti sugulased ja tuttavad. Oli palju koos, muidu pole löbu. Vägev pillimees oli ka; kutsumata tuli vähe, ei olnud kombeks.

43. Peigmeest naerdi. Söömise juures - kui pruudi juures söömas oldi, siis öeldi, et supp on viha. Pidi musu andma.

44. Vanemad inimesed tantsisid rongi. See oli kirju rong, Mustjala rong.

45. Kui ruudile raha aeti, siis esimees istus peigmehe kõrvas. Ruudi poiss oli rahaajaja. Sajavana see oli nii vana juba. Hiiumaal see käis kosjas ka.

Taldrek oli laua peal, sinna visati raha. Pruudipoiss ütles visates: ruudi võit! Peigmehe-poiss jälle: peigme võit! See oli juba pool pindamine. Keinas Hiinus vahetati kopikasi rahasid ja iga tantsu eest pandi raha-kopikas. (Raha koguti pruudi tantsitamise ajal.)

Taheti, et raha rohkem tuleks. Saadi mitmed kümned rub-

lad kokku. Kuldraha visati ka. Suuremat raha visati siiski harba. Oli nagu võidu, jõnni ajamine.

46. Toitu viidi ka pulma. Pulmalised viisid. Terve oinas teinekord. Leiba ja saia tehti. Leivad kuivasid ära, nii palju toodi kokku. Õlut tehti palju.

47. Villu kerjas kevadel, sügisel ka enne pulma. Villu ja raha. Vallavanem keelas pärast kerjamise ära, isegi mõned rikkad kerjasid. - Ninatubakat anti vastu. Eeskäibija - üks naine - andis tubakat ja viina vastu. Inimesed jooksid eest ära: kerjaja tuleb! Vöörale ei tahetud midagi anda. Kui aga käde saadi, siis pidi ikka andma.

48. Pulmas kingiti sokke ja kindaid, ruut kinkis õhtati. Sülelaps sai ka midagi, ühed sokid ja kindad.

50. Tüdrukutel olid pikad patsid. Pulma ajal pandi noorikule tanu pähe. Üeldi: see on tanu all. Naisterahva kohta küsiti: kas see ~~nn~~ tanu all on? Tanu pandi laulatuspäeva õhtul, enne pruudi kodust äratulekut. Peigmees ise pani/ tanu.

53. Poisid viisid pruudi tantsima, tantsiti rongi.

54. Magama läksid omaette. Poisid laulsid hommikul üles, siis pruut andis viina.

ACC. N:R

M. 11653: 52.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Mandril olid pikad pulmad, seal kestis pulm neljapäeva
öhtuni.

Peigmehe pulm ja pruudi pulm kohtusid kiriku juures.

Kui kosilane tuli, siis pruut peitis enda ära, hakati teda otsima. See oli harilikult öhtul hilja, kui kosilane tuli, isamees oli kaasas. Utlesid: tulime lindu püüdma. Võtsid ühe ukse lahti ja teise ukse lahti. Küllap pruut oli ka saadavas, tuli lõpuks välja.

Kaasavaraks anti tüdrukule lehm, see oli põhi, ja siis pruutkirst, kuhu ka oma riided panna.

Vanasti käidi pruuti aitamäas, kõik küla tüdrukud käisid koos. Öeldi: lähme pruuti aitama! Kudusid ja ömblesid.

Pruutkerst läks natuke aega enne pulmi peigmehe koju.

Pulm oli kahe-otsaga: peale laulatust peeti pruudi kodus, siis söideti peiu-kodusse. Pruudi-kodus pulmas ja peiu-kodus pulmas. Kes sai mõlemas kohas olla, siis sellele oli kahe-otsaga pulm. Pruudi pool olid pruudi sugulased ja need, kes olid kirikus. Siis pärast läksid kõik seltsis saanides ja kuljustega peigmehe juurde. Pulmasöit oli väga tore. Eessöitja kõige ees, siis pruut-peigmees, siis ligemad sugulased ja pruutneitsid. Pulmamaja oli tuledega valgeks tehtud ja pärgadega ehitud. Väljas oli suur rahvapere ootamas, et tulevad.

Tökked. Siis, kui teada oli, et pulm söidab pruudi kodust peiu koju, siis pandi midagi ette, traat üle tee või lasti

ACC. N:R

M. 11653:54

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

puu ette, kui läbi metsa sõideti. Läbilaskmise eest anti viina.

Pulma kutsuti sugulased, tuttavad ja sõbrad. Kutsumata tulika, need olid pulmavaatjad. Mina pole käind.

Kui ma laps olin, siis pruut käis kosjaviinaga külas, tuttavate ja sugulaste pool. Igäüks kinkis talle midagi.

Rahakogumine pulmas. Kes pruudi tantsima kutsus, pidi raha maksma. Pruut istus laua taga, rahataldrik oli laual. Kes teda tantsima kutsus, viskas raha taldrikusse. Tantsis igäuhega, kes kutsus.

Abielunaistel olid tanud. Pulma ajal võeti roosikrants (seppel) ära ja pandi tanu pähe. Vanal ajal olid pärlitest seplid, see võeti ära.

1. Alati ei olnud noored omavahel tuttavad. Parem oli siiski, kui kuulati enne maad.

2. Kokku saadi hernepöllumul. Tüdrukud läksid sügisel põllumul herneid sööma, sinna tulid poisid juttu ajama. Talvel oli kokkusaamine lambalaudas. Loomatoimetuse ajal tulid küla nooredmehed tüdrukuid vaatama. Ühtuti oli kokkusaamine küla kiigel.

4. Tüdruku juures hinnati töökust. Pidiid olema lahti-
sed töökäed.

8. Naise pidi võtma vähemalt oma kihelkonnast. Küla ja oma valla vahel ei tehtud vahet. Pruudil pidiid olema oma kihelkonna rõivad, omad kombed. Võõra kihelkonna omi naerdi. Kes oli ära kaugemal, tuli oma ~~maht~~ kihelkonda naist võtma.

9. Meie külal olid head ühendusteed, teise klassi maantee läks läbi.

10. Omavahel sugulasi oli palju meie ja naaberkülas, kolmandast-neljandast põlvest sugulased. Mõned võõrad tulid külasse juurde siis, kui mõisa käest osteti talusid.

11. Vanemate nõusolek oli väga oluline.

12. Sugulastel ei olnud kaasaráákimist.

14. Vanemad püüdsid takistada poja naisevõtmist, kui

pruut polnud sobiv taluperenaiseks, oli liiga kiitsakas. Vaesuse vastu polnud midagi. Mehelt nõuti, et tal oleks varandust, talu ja loomad.

15. Noori sunniti ka vastu tahtmist abielluma. Kui laps oli liiga rumal, ei saanud aru, et saab hea naise (mehe). Käidi peale, et laps oma aru sisse saaks ja läheks õiget teed.

17. Olid isamees ja kosjasobitajad.

18. Peigmees ja isamees sõitsid pruudi tallu. Isamees otsis mullikat. Pruut oli enda ära peitnud. Esimene jutt räägiti pruudi vanematega. Siis selle isa või ema läks tütre juurde ja küsis järele. Siis tuli tüdruk välja. Kosilastele keedeti mune ja liha, hästi palju. Kosilastel enestel oli ka leivakott kaasas ja viinapudelid.

19. Kinkidest kosjaskäigul ei tea.

20. Peigmees käis oma sugulastele kosjaviina viimas, pruut oma sugulastele. Pruut sai selle eest ~~minima~~ veimi - sukki, kindaid, villu, vöösid. Öeldi: pruut ajab hundi hända.

21. Kosjade järel mindi kiriku juurde, et saaks maha kuulutatud. Siis määrati pulmad kindlaks ja arutati, millal minnakse pulmaehteid ostma. Abielus olevaiks loeti pärast pulmi.

22. Kosjade vastuvõtmise järele tuli kaasavara jutt, seal

löödi käed kokku.

23. Kiriklik kihlus oli, pruudipölv kestis 3 - 4 nädalat.

24. Kosilase tulekul pruut oli peidus.

25. Tüdruku vanemad ütlesid kosilasele toas ära ei või ja, tüdruk ei tulnud üldse enne väljagi. Eitaval korral jutt ei sobinud, peigmees ja isamees taipasid siis ise.

26. Peigmehe kodu vaatamas ei käidud. Pruut koguni ei tohtinud peigmehe koju minna ja vanemad ka ei läinud.

27. Kosjaöhtul lepiti kokku kaasavara asjas.

28. Külanoored käisid pruudi juures koos, kudusid öhtuti sukki-kindaid. Veime-pöhi oli juba enne pandud. Sukad-kindad, mis tüdrukud kudusid, jagati pulmas välja.

29. Veimevakk viidi pruudiga ühes, kui pruut isakodust lahkus. Loomad ja muu vara viidi pärast.

30. Uheotsaga pulmast viidi pruud hommikul kiriku ja pärast laulatust peigmehe koju. Kaheotsaga pulmad olid pruudi ja peigmehe juures samal ajal, kummalgi olid omad sugulased ja tuttavad. Peigmees tõi pruudi laulatuselt koju ja sõitis siis oma koju. Pulm kestis mõlemal pool eraldi kuni järgmise päeva lõunani. Siis sõitsid pruudi poole sisse langud, terve peigmehe pulm. Öhtu eeli sõitis peigmees pulmalistega tagasi ja võttis pruudi kaasa. Uhes sõitsid

pruudi vennad. Kolmanda päeval sõitis pruudi pulm terves koosseisus peigmehe juurde.

31. Kui peigmees tuli pruudi jänele, siis pruudi suguselts tuli õue ja võttis nad lauluga vastu.

32. Tõkkeid tehti siis, kui peigmees pruudiga laualatuselt tuli ja ka siis, kui ta pruuti oma koju viis. Tehti vööreste poolt tee. Tõkked olid viina norimiseks, ilma viina andmata neid ära ei võetud. Tegijad passisid ise juures. Peigmeest tagasi küll ei saadetud. Kui tal oli hea hobune, kihutas tõkkest üle. Siis viina ei andnud. Hea hobu oli auasi. Püssilaskmist tõkete juures ei olnud. Ehitajad olid külainimesed.

33. Tõketest majasse või õue pääsemise takistamiseks ei ole kuulnud.

34. Pruudi peitmist pulmaliste tulekul ~~www~~ ei olnud.

35. Pruut jättis jumalaga vanematega ja sugulastega.

37. Paar päeva pärast pulmi tuli pruut mahajäänud kaasarale järele.

38. Isamees ja langud töid ~~www~~ pruudi koos peigmehega.

39. Peigmehe kodus olid koos esialgu ainult peigmehe pulmalised. Pruudi pulmalised tulid hiljem.

40. Pruudi ja peigmehe sugulasi kutsuti lankudeks.

41) Pruudi ja peigmehe sugulased olid kaks omaette rühma. Uks pool püüdis teisest parem olla ja teist poolt pilgata. Lauldi vastastikku pilkelaule. Kui sugulaste endi seas ei leidunud naljahambaid, kutsuti pulma vööraid naljamehi. Teisele poolele ei tohtinud milleski alla anda. Lauldi näit. teiste pilkeks: Sööge, langud, jooge, langud, / ärge, langud, tasku pistke, / tasku pistke, öue jooske!

42. Tehti valepruuti. Möni naljamees pani enda pruudi moodi riidesse, pidas end halvasti üleval, kukkus ja oli igate pidi nurgeline.

45. Pulmas visati omastele kimbud veimi vööga kaela. Selle eest taheti tasu. Pruut ja peigmees istusid laua ot-sas, isamees oli laua ääres kassa juures ja korjas raha. Peiupoisid tegid pulmalistele teatavaks, et võlg on tasuda. Isamees pidi/ kauplema, et raha saaks rohkem.

46. Pulma võiti kaasa toitu: toorest liha, leiba, saia, võid - kõike oli kaasas.

47. Pruutk käis külas kerjamas. Korjas sukki kindaid, villu, vöösid. Käis üksi, vastu andis viina.

48. Kingitusi jagas pulmas ainult pruut. Kingitusi lubati küll pruudile või peigmehele pulmas, kuid need anti

ACC. N:R M. 11653:60.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kätte pärast pulmi, mõni loom või asi. Raha andmisega oli võistlust. Peigmees libas mönele oma sugulasele raha tagasi maksta, kui aga nüüd pulmas paneks suure summa lauale. See oli pruudi sugulaste ärritamiseks, et nemad paneksid siis suuremaid summasid. Nemad muidugi raha enam tagasi ei saanud.

49. Peigmehe ja pulmaliste vahel oli kirikust tulles võidukihutamine. Peigmehel oli hea hobune, kes mööda ei lase. Oli häbi teisi mööda lasta.

50. Juuksed olid lahti mõlematel nii maistel kui tüdrukutel. Naiste peakatteks olid tanud, tüdrukutel peapaelad. Körvatsenaine pani noorikule tanu pähe, õpetaja-majas pärast laulatust.

53. Esimese tantsu tantsis pruut peigmehe vennaga või kõige parema peiupoisiga. Pärast tantsisid pruudiga lähemad sugulased.

54. Hommikul, kui peigmees ja pruut magamast välja tulid, visati mõni nõu katki. Palju kilde - palju lapsi!